

Groentje

Callophrys rubi

Het groentje is een vrij schaarse standvlinder. Hij vliegt in één lange generatie van 1 mei tot 5 juli. Deze soort leeft vooral in de oostelijke helft van het land, en vliegt met name in struweel en bosranden in de buurt van heidevelden. De rups is groen met een gele tekening.

Levenscyclus en gedrag

Het groentje heeft een schijnbaar merkwaardig scala aan (delen van) waardplanten. De rupsen eten van bramen de bloemknoppen, van sporkehout het jonge blad en de vruchten; van heide en bosbessen de knoppen en de bladeren; van een aantal vlinderbloemigen, zoals brem en heidebrem, eten ze groeipunten en de bloemen. Een vrouwtje dat op zoek is naar een plaats om eitjes af te zetten, fladdert traag rond. Regelmatig landt ze om te onderzoeken of een bepaalde plant geschikt is. Afhankelijk van de waardplant zet ze een eitje af op het uiteinde van een jong blaadje of in een bloemknop. (TAX 1989, THOMAS & LEWINGTON 1991, BINK 1992, DECLER 1992).

Wanneer de rups uit het eitje komt, eet hij zich *in* het plantenweefsel. Later leeft hij meer *op* de plant maar is ook dan moeilijk te vinden. Soms zijn rupsen kannibalistisch en eten kleinere soortgenoten. Hoewel de rups honingklieren heeft, scheidt hij geen zoetigheid af en is dus onaantrekkelijk voor mieren. Daarentegen is de pop wel geliefd bij mieren, mogelijk door het piepende geluid dat hij kan maken. De verpopping vindt plaats in de strooisellaag. Vaak nemen mieren de pop mee naar hun nest of bedekken hem met strooiseldeeltes. Daar overwintert hij. (FROHAWK 1934, FIEDLER 1990, THOMAS & LEWINGTON 1991, DECLER 1992).

Vanaf april vliegen de vlinders. De dichtheid is hoog, circa 10 tot 48 vlinders per ha. Ze voeden zich met nectar van een klein aantal planten, zoals wilde lijsterbes, sporkehout, rode bosbes, dopheide en braam. Gemiddeld besteden vlinders per dag 18% van de actieve periode aan het zoeken naar voedsel. De mannetjes schuilen vaak samen in een één tot twee meter hoge struik. Doorgaans wordt hiervoor elk jaar dezelfde struik gebruikt. Het mannetje zit daar stil op een uitkijkpost en stort zich plotseling op een passerende vlinder, eventueel gevolgd door andere mannetjes. Is de langsvliegende vlinder eveneens een mannetje, dan vliegen de rivalen spiraalsgewijs om elkaar heen totdat één verdwijnt. Vrouwtjes worden vasthoudend achtervolgd. Als een mannetje wegvliegt, neemt een ander mannetje vaak zijn plek in. Deze stoelendans zorgt ervoor dat de mannetjes regelmatig van plaats wisselen in dezelfde struik. (FROHAWK 1934, TAX 1989, THOMAS & LEWINGTON 1991, MAES & VAN DYCK 1999, DIJKSEN-OVERBEEKE 1999, VAN SWAAY 2003).

Vliegtijd en overwintering

Het groentje vliegt in een lange generatie van 1 mei tot 5 juli. De uiterste vliegdata zijn 11 maart en 5 september. De soort overwintert als pop.

Leefgebied

Het groentje leeft in struwelen of bosranden nabij vochtige tot droge heide, schrale bloemrijke graslanden, kalkgras-

Een lijsterbes waar mannetjes samenscholen nabij Zuidwolde (DR).

A tree of Sorbus aucuparia where males congregate, near Zuidwolde (prov. of Drenthe).

landen, braakliggende terreinen, open plekken in bossen, venen en moerassen. Daarnaast wordt de soort soms gevonden in open naaldbossen met bosbes in de ondergroei. De hoogste dichtheid aan vlinders vindt men in struwelen en bosranden nabij vochtige heidevelden. In Vlaanderen en

DEZE SOORT IS GESPONSORD DOOR:

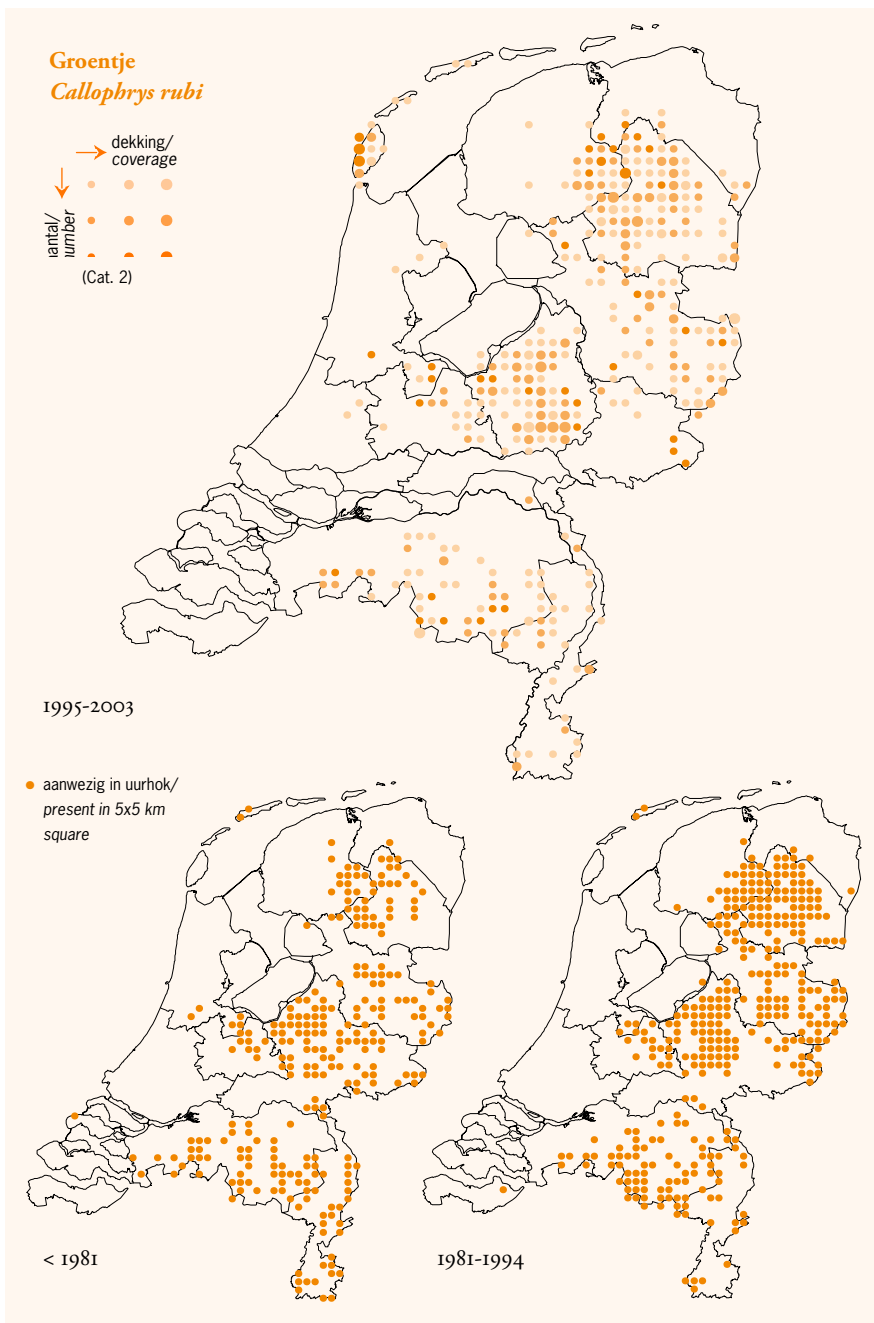
Marcel & Hilair en Tieneke & Marian, Utrecht.

Wallonië leeft de soort vaak in kalkgraslanden en gebruikt daar zonneroosjes als waardplant. Ook in Zuid-Limburg is de soort in enkele kalkgraslanden aangetroffen, maar daar gebruikt hij vermoedelijk een andere waardplant (MAES & VAN DYCK 1999, VAN SWAAY 2003).

Mobiliteit, verspreiding en trend

Het groentje is doorgaans weinig mobiel. Kleinere afstanden kan de vlinder wel afleggen en soms vliegt hij in tuinen of bermen op enkele honderden meters van bekende populaties. Soms vliegt hij grotere afstanden, wat bijvoorbeeld blijkt uit de recente vestigingen op Texel en Vlieland. Het groentje komt voor van Ierland tot Oost-Azië en van Noord-Scandinavië tot Noord-Afrika. In Nederland was het voorkomen tussen 1900 en 1960 min of meer stabiel. In de jaren zeventig werd de stand in enkele jaren gehalveerd. De

periode daarna was het voorkomen weer min of meer stabiel, maar op een lager niveau dan voor 1970. In de jaren negentig heeft het groentje zich enigszins uitgebreid in Noord-Nederland. Deze trend zet zich nog steeds voort. Zo wordt de soort op meer plaatsen in Oost-Groningen gevonden en komt hij sinds 1998 op Texel en Vlieland voor waar hij snel toeneemt. Sinds 2001 vliegen er ook groentjes bij Den Helder. Daar staat tegenover dat hij in korte tijd vrijwel verdwenen is uit de Achterhoek en het noorden van Brabant. In totaal gaat de verspreiding licht achteruit. Het groentje is nu een vrij schaarse standvlinder van de duinen, de zandgronden en Limburg. Uit het Landelijk Meetnet Vlinders blijkt dat de soort vooral tussen 1992 en 1995 slecht vloog, maar daarna gaan de aantallen weer vooruit. Over de gehele periode zijn de aantallen stabiel. (VAN SWAAY & GROENENDIJK 2005).

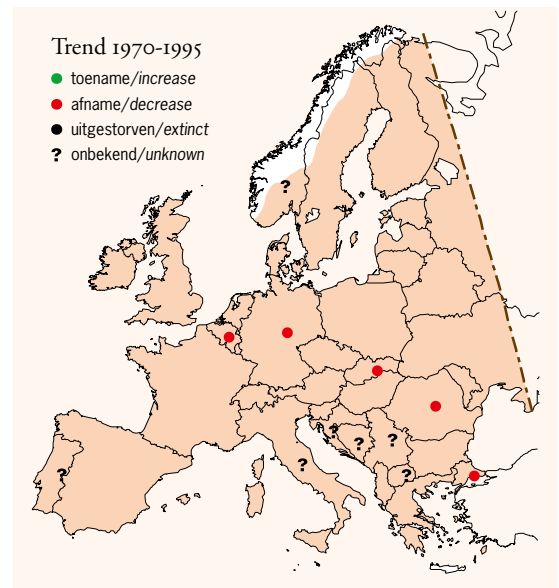

Bescherming

Het groentje staat als 'thans niet bedreigd' op de Rode Lijst. Op Europese schaal is hij niet bedreigd en over het algemeen is het voorkomen stabiel. De soort staat op de Vlaamse Rode Lijst. In Duitsland zit hij in de categorie 'bijna bedreigd'. De belangrijkste oorzaak van de achteruitgang sinds de jaren zestig is de verbossing van heidevelden, heischrale graslanden en kalkgraslanden. Vermoedelijk is ook het te rigoureuus verwijderen van opslag soms een oorzaak van achteruitgang. Groentjes leven in een biotoop die door successie overgaat in struweel en bos. Het is wenselijk deze successie niet te ver door te laten gaan waardoor het leefgebied dichtgroeit. Maatregelen voor het behoud van deze soort zijn dan ook het creëren of instandhouden van geleidelijke overgangen van bos naar heide. Op grotere heidevelden mag plaatselijk opslag van struiken zijn, zodat de vlinders daar beschutting vinden en kunnen samenscholen.

Toekomst

Op de heidevelden op de zandgronden zal het groentje voorlopig voor blijven komen. De oorzaak van de recente uitbreiding in het noorden is onbekend en het is daarom moeilijk in te schatten of deze trend doorzet.

Profiel van het groentje

Voedsel rupsen Brem *Cytisus scoparius*, heidebrem *Genista* sp., braam *Rubus* sp., sporkehout *Rhamnus frangula*, struikheide *Calluna vulgaris*, dopheide *Erica tetralix*.

Voedsel vlinders Nectar van bijvoorbeeld wilde lijsterbes *Sorbus aucuparia*.

Vliegtijd vlinders Een lange generatie van begin mei tot begin juli.

Duur stadia Ei: 5-10, rups: 22-30, pop: 250-320, vlinder: 17-34, rijpingsduur ei: 5-7 dagen.

Overwinteringsfase Pop.

Leefgebied Struweel en bosranden bij heide, bloemrijk grasland, venen en moerassen.

Mobiliteit Doorgaans weinig mobiel, maar kan tientallen kilometers overbruggen.

Dichtheid Hoog, ca. 10 tot 48 individuen per ha.

Status Vrij schaarse standvlinder.

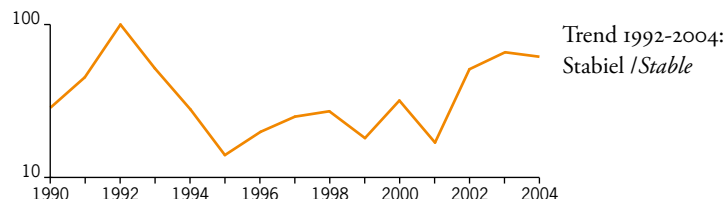
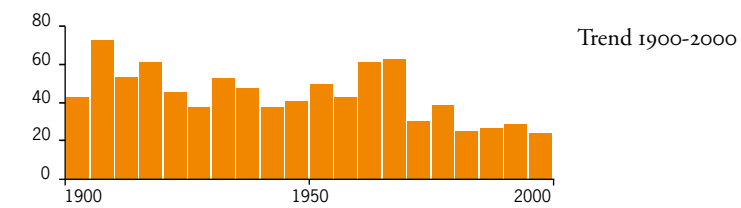
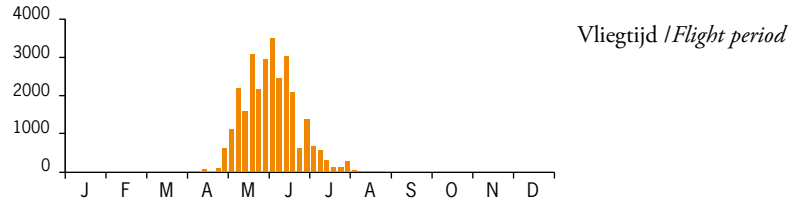
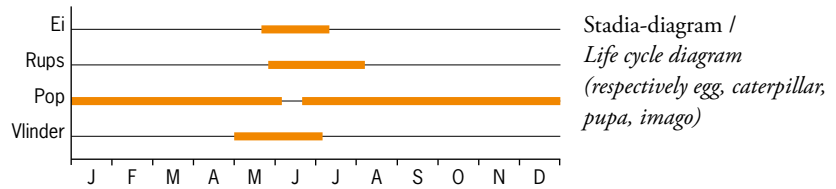
Rode Lijst Thans niet bedreigd.

Europese status Niet bedreigd.

Knelpunten verspreiding Geen.

Verwachting toekomst Vrij schaarse standvlinder.

Beschermingsmaatregelen Behoud en ontwikkeling van geleidelijke overgang van bos naar grasland of heide.

SUMMARY**Green Hairstreak *Callophrys rubi***

Callophrys rubi is a fairly scarce resident. Until 1960, numbers were more or less stable, but between 1960 and 1970, they dropped by half. Nevertheless, it has recently managed to colonise some of the Frisian Islands, although the butterfly usually only migrates over short distances; the populations are expanding. Inland, the species mainly occurs on the sandy soils in the eastern part of the country; here, it is becoming rarer. The Dutch Monitoring Scheme indicates that the numbers have been more or less stable since the 1990s. It is mostly found at woodland edges near heathland, but also in woodland clearings, on nutrient-poor, flower-rich grasslands, calcareous grasslands, and fallow land, where it uses a variety of larval foodplants. The species flies in one long generation from early May until early July.